List 51. Tečaj XLIII.

NOVICE
gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 23. decembra 1885.

Obseg: Pogoji življenja in rasti so zrak, voda, svitloba in toplota. — O boleznih in elementarnih poškodbah sadnega drevja. (Dal.) — Trgovinska in obrtna zbornica. (Konec.) — Zemlje- in narodopisni obrazi. — Govor poslanca grofa Belcredija. (Konec.) — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Pogoji življenja in rasti so zrak, voda, svitloba in toplota.

Najvažnejše potrebe življenja in rasti so zrak, voda, svitloba in toplota, in kjer le ene manjka, tam ne more nič kaliti in nič vspevati. Ravno tako kakor sitno plevelno seme desetletja v zemlji mrtvo leží, dokler mu potrebni zrak ne vzbudi kali, ravno tako ne more nobena rastlina rasti v temnem prostoru in poganjati zelene stible in zelenega listja. Otrpnjena in mrtva je zemlja na mrzlem severnem tečaji, kamor niti toliko solnčne toplote ne prodré, da bi zamogel rasti boren mah, in ravno tako pusta in nerodovitna je puščava, koder nobena deževna kapljica ne zmoči vročega peska, da bi zamoglo semensko zrno kaliti in rasti. Kmetovalec pa, ki ima obilen sad in žetev svojega truda in dela le s pomočjo zraka, vode, svitlobe in toplote, mora te najboljše, najzvestejše in najcenejše svoje pomagače natančneje spoznati, če hoče, da mu še bolj pokorni postanejo in mu pomnožijo veselje do njegovega poklica.

Zrak je telo, čeravno ga ni moč videti in tipati; 773krat je laglje od vode ter prešinja vsa trupla, celó les, kamenje in vodo. Zračna plast, ki našo zemljo nad miljo na debelo obdaja, tlači na zemljo tako močno, da znaša ta tlak na en štirjaški meter 10.336 kilog. Ne bilo bi čuda, če bi nas vrgel ta velikanski tlak ob tla, ker pa zrak od vseh strani enako tlači na telo, zgine tlak vsled protitlaka. Tlak najbolje opazujemo na tlakomeru ali barometru. V barometrovi stekleni cevi je prostor nad živosrebrnim slopom brezzračen, tako da tlak zraka vzdigne slop za toliko vkviško, da je teža slopova enaka teži zračne plasti, ki tlači na barometrovo odprtino. Greš li z barometrom na visoko goro, zapaziš, da živo srebro v cevi pada, ker je zrak bolj redek; teža zrakova in njega tlak namreč pojenjava kolikor višje stopaš. Barometer toraj ni nič druzega kot zračna tehtnica. Opazujemo tudi, da barometer, to je, živosrebrni slop na enem in tistem kraji časih pada, časih se pa dviguje. To pride od tega, ker je čisti in suhi zrak teži, z vodeno paro napolneni zrak pa ložej.

Zrak ima izvanredno veliko lastnost raztezati se, ako je razgret. Razgreti zrak je ložej in sili na kviško. To opazovati je v zakurjeni sobi, koder je pod stropom dosti bolj toplo kot pri tleh. Iz tega vzroka nastaja veter, ker se razgreti zrak dvigne na kviško, na njegovo mesto stopi pa drug še ne razgret, težak zrak.

Kakor nam je zeló lahko mogoče s pomočjo toplote zrak raztegniti ali razredčiti, ravno tako težko nam je zrak skupaj stisniti ali zgostiti. V cev, ki je na enem konci dobro zamašena, ni nam mogoče z največjo silo bàtú do dna poriniti. Tako stisnjeni zrak ima lastnost se s čudovito hitrostjo zopet raztegniti in sicer s tisto silo, s katero je bil stisnen. S tako veliko hitrostjo in silo deluje na pr. stisnjeni zrak v požarnih in drugih brizgalnicah, koje mečljejo vodeni curek veliko metrov visoko in dalječ.

Voda je na zemlji skoraj ravno tako razširjeno telo kakor zrak. Tri četrtine zemljinega površja so voda. Voda nahaja se v velikih množinah v studencih, rekah, jezerih in morji, pa tudi $^3/_4$ telesne teže naših živali kakor rastlin obstoji iz vode. Rastlinski sok, človeška kakor živalska kri, naše pijače, kakor na pr. mleko, vino, pivo itd. vse je največ le voda. Voda je neobhodno potrebna vsakemu življenju, ker ni samo le redilna snov, ampak ona tudi raztaplja hranilne snovi zemlje ter jih dovaža rastlinskim koreninam. Človek in živali zamorejo le v vodi raztopljeno hrano povžiti in jo v životu pretvoriti.

Tudi voda se raztegne v toploti ter pri tem spremeni svojo vnanjo obliko. Vodo je mogoče tako raztegniti, da postane ložja kot zrak ter da se dvigne kot nevidni sopar v zrak.

V mrzlem zraku je sopar viden, ker se vodeni delci kmalu zopet stisnejo. Če pa celó obsopiš mrzlo okneno šipo, zagosti se sopar tako naglo, da iz sopara postajajo zopet vodene kaplje. Ravno tako zgodi se s soparico, ki se v toplih dnevih izhlapeva iz različnih mokrin ter se v zraku zbira. Soparica zraka se polagoma ohladi, napravlja megle. Gorki vetrovi megle zopet v soparico spreminjajo in jih razprševajo mrzli vetrovi pa megle tako ohlajajo, da se v vodene kaplje spremené, ter kot dež na zemljo padajo. Če kaplje na svojem potu na zemljo zmrznejo, potem gre toča. Soparica, ki je uže zmrznila kot megla, je sneg.

Voda zavzema najmanj prostora pri 4° R. Tako topla voda se ne raztezuje le pri višji toploti, ampak tudi pri nižji toploti, toliko časa, da pride na 0° ter zmrzne in zadobi trdo obliko. To raztezanje vode pri nizki toploti je dokaj silno, vsaj dostikrat vidimo in slišimo, da zmrzneni drevesni sok z glasnim pokom razkolje močna debla. Ravno tako razpoka zmrzla voda trdo in težko ilovnato zemljo ter kmetovalcu zrahlja njivo. Resničen je pregovor: „Mraz je najbolji oratar.“

Nezavedno in nehoté ljubimo toploto. Otrok, ki srečno spava v materinem naročji, piška, ki se skrbno skriva pod peruti koklje, mačica, ki se na solncu razgreva itd., noter do starega deda, ki sedi za pečjo ter z umetno toploto nadomestuje odnehajočo telesno toploto. Vsako bitje potrebuje za rast in vspevanje gotovo množico toplote.

Glavni vir toploti je solnce. Sicer ima tudi zemlja svojo lastno toploto in tej je pripisovati, da zemlja ne zmrzne po zimi tudi v globočini. Razven tega stvarja se toplota, še pri druzih učinkih, na pr. pri gorenji in trohnenji teles, pri dihanji, pri kemijskih dogodkih, pri udarci, sunku, drgnenji, blisku itd.

Toploto zamoremo sicer čutiti, a ne moremo jo tipati ne tehtati, ona toraj ni telo. Toploto nahajamo povsod, kjer delujejo sile in koder se razkrojujejo snovi. Pri razkrojevanji snovi se toplota razveže (postane prosta) pri novem stvorenji se pa toplota veže. Ravno tako, kakor se razvija toplota pri sožiganji lesa, ravno tako porabi na drugi strani rastoča rastlina natanko toliko toplote, kolikor jo zamore pozneje oddati pri sožiganji.

Če opazujemo toplotine učinke, spoznamo njeno važno svojstvo, vsled katere se dá toplota voditi od trupla do trupla. Toplota se širi neposredno ali pa vsled žarenja. Lastnost teles se zgreti in toploto voditi je pri različnih telesih različna. Na enem koncu zgreti železni drog postane hitro vroč tudi na svojem drugem koncu, med tem ko zamoremo držati prižgano žveplenico skoraj toliko časa, da popolnem zgori. Železna peč je hitro vroča, pa ravno tako hitro ohlajena, med tem, ko se lončena peč le počasi sogreva, a svojo toploto potem tudi dlje časa drži. Ker sneg slabo vodi toploto, zato brani snežena odeja naše setve pred mrazom. Predmete, katere hočemo braniti pred toploto ali mrazom, odenemo jih s slabo toploto vodečimi tvorinami, na pr. s slamo, plevami, pepelom itd. Tudi barva upliva na sogrevanje. Temno barvana se hitreje sogrejejo kot svitlobarvana, zato je njiva s črno prstjo spomladi hitreje sogreta in prej obzeleni. Da toplota trupla razteguje, to je sploh znano.

Velike važnosti za razvoj in vspevanje rastlin je povprečna krajevna toplota. To pa ne toliko z ozirom na posamezne vroče dneve, kakor z ozirom na vso toploto celega leta. Skupaj šteta povprečna toplota vseh dní ob času, ko narava živi, to je, ko naše kmetijske rastline zamorejo rasti, imenujemo toplotina svota. Od toplotine svote kraja odvisno je vspevanje rastlin. Tako, na pr. potrebuje ajda za svojo rast le 1000 do 1200° skupne toplote (toplotine svote), pšenica 1960 do 2250°, vinska trta pa še dosto več.

Od zemljinega ravnika (ekvatorja), koder je večno poletje, gori in doli do severnega in južnega tečaja (pola), koder je večna zima, bi toplota enakomerno odnehavala, ko bi raznovrstni vzroki tako različno ne vplivali na podnebje (klima).

Pred vsem vpliva na podnebje višina nad morjem. Celó v bližini ravnika nahaja se na visocih gorah večni sneg. Tudi razmerje med vodo in kopno zemljo upliva na podnebje. Kopna zemlja sogreje se hitreje kot voda, odda pa tudi hitreje svojo toploto. Drugi vzrok krajevnih razlik podnebja je bližina in namér gorovja, katero včasih brani kak kraj pred mrzlimi vetrovi, drugod pa zopet tople vetrove ohladi. Bližina velicih gozdov in močvirjev naredi podnebje hladno in vlažno. Tudi povševna lega posameznih kosov naših posestev naredi za dotični kos posebne toplotine razmere. Na nagneno zemljišče zamorejo podati solnčni žarki bolj navpično, zato imajo večjo moč kot v ravnini. Proti severu nagnena zemljišča dobijo, ker so od solnca obrnene, manj toplote, sneg dalj časa na njih ostane kot na južnih, proti solnci obrnenih legah.

S toploto v tesni zvezi je svitloba. Solnce s svojimi žarki ne le sogreva zemljo, ampak daje jej tudi luč. Toplotini solnčni žarki pa niso eno in tisto s svitlobinimi žarki. Vpliv svitlobe na vse žive stvari je velikansk. Svitloba prijetno vpliva na naše živce. Lepi solnčni dnevi razvedrijo človekov um in vzbujajo veselje do dela. Tudi za življenje in vspevanje rastlin je svitloba neobhodno potrebna. Svitloba vpliva v rastlinskem telesu na hranitbo in na pretvorjenje redilnih snovi. Brez svitlobe ni barve in ravno tako kakor krompir v temni kleti le blede cime poganja, ravno tako bi bilo brez solnčne svitlobe vse listje na svetu brez zelenila, vse cvetje brez lepih barv in prijetnih vonjav.

Solnce toraj ogreva in razsvitlava s svojimi žarki našo zemljo. Njega naj bi človek posnemal ter tudi sam razsvitljaval in ogreval svoje bližnje. Le malem je dana moč, s žarki svojega uma vplivati na svoje bližnje; nasprotno smo pa vsi v stanu toploto razširjevati. Povsod zamore ogrevati prijaznost našega vedenja, dobrohotnost našega mišljenja in dejanska ljubezen do bližnjega ter tako vzbujati najlepše cvetje človekoljubja.

O boleznih in elementarnih poškodbah sadnega drevja.

Spisal M. Rant.

(Dalje.)

IX. Medena rosa, deževna rija ali smod.

Ako se ob pomladi in med poletjem vreme zeló, močno in hitro spreminja ali menjuje, nabere se na drevesnem listji rada neka klebljiva prevleka, katera je na oko ali pogled nekaki rosi podobna. Ta prevleka nastane pa iz soka (drevesnega živeža), kateri bil je ob tem času v drevesnem listji ravno odveč in ga drevó za razvoj svoj rabilo ni ter ga je listje iz sebe izločilo. Ako se ob takem momentu vreme brzo iz gorkega v mrzlo-deževno pretvori, ta sok ne more izpuhteti, nego se na listji sesede in zgosti. To prikazen imenujemo navadno „medeno roso“, „deževno rijo ali smod“ na sadnem drevji.

Ta medena rosa ali deževna rija (smod) najpogosteje nastane na listji sadnega drevja takrat, kedar prav gorkemu, vlažnemu in rodovitnemu vremenu naenkrat sledé mrzli in hladni dnevi. Ob takih dnevih sadno drevó v svoji rasti kar na enkrat zastane; drevesni živež, kakoršnega si je sadno drevó ob ugodnem in toplem vremenu mnogo in obilno pribralo, ne more se več pravočasno in koristno za drevesno rast pretvoriti in prebaviti, ter je primoran, da po pôrah ali dinalih na površje drevesnega listja izstopi, kjer se vsled prehladne temperature zgosti in sesede.

Posledica temu je, da medena rosa (deževna rija ali smod) na sadnem drevji nikakor iz ozračja ne pri-

haja, kakor in kar še dandanes večina domačih sadjerejcev-samoukov misli, nego ona je edino-le izloček ali iztrebek drevesnega živeža, kojega listje na svoje površje spravi in se vsled hladnega vremena ob takem momentu tako klebljivo sésede in zgosti, vsled česar potem tudi to — listje namreč — v svojem normalnem delovanju in razvoju močno trpí, ter je ob enem tudi v prebavljanji drevesnega živeža moteno in zadrževano. Ta klebljiva in sladka snov privabi na drevesno listje v posledici navadno tudi celo množico listnih uši in mravljincev, katerih prve (uši namreč) drevesu veliko škode prizadevajo in napravljajo. Gorek in stanovitni dež opere navadno raz drevesno listje, ako o pravem času sledi, zopet to „medeno roso“ popolno in obvaruje sadno drevo pred sicer neizogibno-škodljivimi nasledki. Domači sadjerejec more to nadlogo tudi sam od posameznih visokodebelnatih dreves s tem odvrniti, da jim vejino krono z čisto vodo dobro obrizgljá in oškropi. To opravilo se pa na mnogobrojnem sadnem drevji skoraj da nikakor izvesti in izpeljati ne dá in tudi ne more.

Na listji in mladikah od „medene rose“ napadenih razvije se v posledici nek moki podoben prevleček, kar pa nič druzega ni, nego razvoj neke glivice, katera se je bila na takih mestih nasedla in nabrala. Nastop in razvoj te glivice odvisen je deloma od vremena, osobito bolj vlažnega in toplega, katero je njenemu pomnoževanju jako ugodno, deloma pa tudi od položaja, v katerem se dotično sadno drevo in deli njegovi tako nahajajo, da je provspevanju te glivice posebno ugoden.

„Bela ali siva rosa“ (deževna rija ali smod) je potem takem za sadno drevje ravno tako, kot je mahovje in lišaji, prava zajedalka (šmarocarica), kar pa na tem mestu le zarad tega omenjamo, ker njeni nastop in razvoj deloma navadno od njej ugodnega vremena zavisi.

Poganjki in drevesno listje, kar bilo je od bele ali sive rose napadenega, polagoma zamre in se slednjič popolno vsuší. Mlado sadno drevjiče za to nadlogo veliko več trpí, nego stareje in odraščeno. Trosi te glivice (bele ali sive rose) nahajajo se v zraku, kateri jih ravno tako kot trose drugih brezbrojnih glivic na vse strani in vetrove razširja. Ta glivica ima pa to posebno in čudno svojstvo, da le na posameznih poganjkih enoistega sadnega drevja dobi za razvoj svoj potrebnih pogojev, na kojih (poganjkih) se potem učvrsti in pomnožuje med tem, ko drugi poleg teh se nahajajoči poganjki tudi potem, ako se je na-nje tros umetnim potom prenesel, neotrovani in zdravi ostanejo.

Bolj slabotni in zavoljo pomanjkanja potrebnega živeža v normalnem razvoju zadrževani poganjki so na sadnem drevji v največih slučajih trosu te glive (medene ali sive rose) prava podlaga in ugodno mesto, kjer se nasede, razvija in pomnožuje. Sicer je pa vegetacijsko življenje te glivice do sedaj še premalo poznato, radi česar se tudi niso še pravi pripomočki iznajdli, s katerimi bi se mogla popolno vničiti, ali se vsaj sadno drevje pred njenimi škodljivimi napadi obvarovati.

Najboljši do sedaj znani pripomoček, sadno drevje pred slabimi nasledki te nadloge obvarovati je, da se napadene mladike odrežejo in raz drevesa odstranijo, ter da se pozneje (o svojem času) tako sadno drevo v svojem zunanjem vejevji močno skrajša ali obreže, vsled česar potem novih krepkih in močnih poganjkov nastavi in razvije.

Poskušalo se je to glivico na sadnem drevji sem in tja tudi s tem vničiti, da so se napadeni deli njegovi najprej z vodo poškropili in oprali, potem pa s žveplenim cvetom (prahom) potrosili, kar se pa ni sponeslo in zaželjenega vspeha obrodilo. Po drugi strani je pa tako postopanje v primeri s škodo, katero ta glivica na sadnem drevji napravlja, tudi prezamudno in predrago.

Po tej glivici trpi največ jabolčno sadno drevje, osobito ono finih namiznih vrst, katero bilo je v plitvo in kumrno zemljo stalno nasajeno.

(Konec prihodnjič.)

Trgovinska in obrtna zbornica

(Konec.)

VIII. Gosp. zbornični svetnik Karol Luckmann omenja poštno zvezo med Kranjem in Tržičem, ter pojasnuje po njegovih mislih opravičene pritožbe prizadetih krogov, katerim bi se dalo odpomoči, ako bi se napravil nov poštni voz in se vožnje na ta-le način določile: a) iz Tržiča naj bi odhajala pošta ob 10. uri in 15. minut dopoludne ter ob 5. uri popoludne, in v Kranj dohajala ob 12. uri opoludne oziroma ob 6. uri in 45 min. zvečer; b) iz Kranja naj bi pošta odhajala ob 8. uri in 15 min. zjutraj ter ob 1. uri popoludne, in v Tržič dohajala ob 10. uri dopoludne oziroma ob 2. uri in 45 min. popoludne.

Govornik ima te želje opravičene in predlaga: zbornica naj se v tej zadevi obrne do slav. c. kr. poštnega vodstva najtoplejše priporočajoč izpolnitev omenjenih želj vdeležencev.

Predlog se je vsprejel.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

16.

Vrtovi v obče; vrtovi kitajski in peruvanski.

Umetnost se ne briga za vsakdanjo korist, kakor nam je znano, ona pozná samo en cilj, in ta je lepota. Izdelki človeški, kateri ne težé za tem, da ugajajo človeškemu očesu, da mu dušo ublažujejo in vznašajo, ne morejo nikdar biti umetnina.

V kolu umetnosti nahajamo glasbo, graditeljstvo, kiparstvo, slikarstvo, pa tudi vrtnarstvo. Človek je od nekdaj mačehinski postopal z vrtnarstvom, smatral ga je med ostalimi vejami umetnosti kot pastorka, malokedaj je hotel priznati, da tudi vrtnarstvo more biti umetnost. Dobro vemo, da oni vrt, ki ga skrbna gospodinja blizo svoje hiše njeguje, ni nikaka umetnina. Toda, ali je vsaka hiša, ki jo je mojster postavil, tudi umetnina? Na vrtu, na katerem raste najžlahneje sadno drevje, ki napravlja senco in hlad, na vrtu, na katerem se previja vinska trta, more biti jako prijetno človeku, on more tu nahajati mnogo ugodnosti in užitka, ali vendar nikdo ne poreče, da takov vrt je umetnina. Dokler človek varuje in odlikuje take rastline, katere so mu zgolj na korist, dotle ni da bi govoril o umetnem vrtu. Če gospodinja na svojem vrtu naseje najlepših cvetlic, ona s tem pokazuje svojo nježno čut in ljubezen do lepote, ali ne stvarja nikake umetnine. Če hoče človek imeti umeten vrt, ne sme misliti na kako korist, edini cilj mu mora biti lepota. Iz takega vrta navadno človek izključuje vsako rastlino, katera bi mu koristi podajala, samo da mu ne more kdo očitati, da je razen na lepoto še na kaj drugega mislil.

Izvor vsaki umetnosti je v lepoti, ali nazori o lepoti niso vselej in povsodi bili enaki. Po pokrajinah okolo sredozemnega morja, kjer so se v starem veku vse umetnosti najlepše razvijale in tudi razvile, imeli so o lepoti vse drugačne nazore, kakor po severnih

krajih evropskih. Na Grškem, Italijanskem, Španjskem, na južnem Francoskem, pa na iztoku v Aziji prikazovale so se umetnosti z vse drugačnim licem, kakor na Nemškem, Holandskem, Angleškem in Skandinavskem. In to ni nič čudnega. Prekrasni modri nebes, blisteča svetloba, bister in čist zrak, vse to je moralo storiti drugačen nazor o lepoti, kakor ga je storil oblačni in temačni nebes, meglen zrak in slaba svetloba. Na jugu je priroda lepa, a na severju se prikazuje lepota prirode v gostih in črnih šumah, v kamenitih pečinah in v mrzlih sneženih vrhuncih. In taka lepota se je vsadila v srce človeku, in od todi je jo on prenesel na svoje umetnine. Zaradi tega se nečemo čuditi, da se tudi vrtnarstvo ni moglo izviti temu vplivu, da je ono v Rimu in na Francoskem vse drugače se razvilo, kakor na Angleškem.

Prva klica kulture je pognala ondaj, kedar se je človek naveličal vednega klatenja po svetu, in se je naselil na pripravnem kraju, da se s pridelovanjem kulturnega rastlinja preživi. Prve kulturne rastline so bile žitarice; njim se je kmalu pridružilo sadno drevje in razne prvotne rastline.

Sadno drevje je najživeje seglo v kulturni razvoj pojedinih narodov. Sadno drevje potrebuje več let, predno vzraste in sad rodi, a ta čas ne sme biti brez pažnje človekove. Sadovnjake je moral človek ograditi z lesom, z živo mejo ali z zidom, da jih je obvaroval domače živali in zverine; in ta ograja je dala prvi pojem o osebnem vlastništvu in posesti. Žitaricam ni bilo treba ograje, in zato v prastarem času ni bilo pravega vlastništva na polju. Oravna zemlja je bila posest vse občine, vsega plemena, sadovnjak pa je bil onega, ki ga je zasadil in ogradil. (Konec prih.)

Politične stvari.

Adresna razprava v gosposki zbornici.

Govor grofa Belcredija.

(Konec.)

Kar je narava stvari ustanovila, tega noben paragraf postave ne bo prenaredil; paragraf postave pa tega tudi ne more zagotoviti, ker je uže po naravi sami zagotovljeno, vendar pa še tak paragraf na pomoč klicati za nemški jezik, zdi se mi ravno tako, kakor da ostanem pri podobi, katero sem prej rabil, ako bi naravni tek mogočne vode s tem hotel zavarovati, da se na bregu napis nastavi: „Teče od zahoda proti izhodu“.

Tako določilo nima druzega vspeha, kakor občutljivost druzih narodov dražiti, ker mislijo, da se pri stvari, samo po sebi razumljivo, za tako postavo skriva poseben sovražen namen.

Govoril sem o prevagovanji nemščine. Hočem dodati še nekaj in reči, da jezik, kateri se rabi kot sredstvo skupnega porazumovanja v jezikovi mešani državi, nima samo izrednega pomena, temveč da je tako rekoč eden pogojev obstanka te države. O tem ni nikakor dvomiti. Zato pa, odpustite mi, ako se jasno izrazim, je ravno ta prednost, katere Nemcu v Avstriji nihče vzeti ne more, po kateri je zahtevanje do nemškega prebivalstva dobro vtemeljena videti, da se drugim narodnostim dobrohotno bliža.

Kaj pa se čuje sedaj in kaj se čuje uže desetletja? Jaz druzega jezika ne potrebujem, govori Nemec, moj jezik podaja mi zadostno izobraževalno sredstvo. Kaj je sedaj, kakor sem uže sam čul, odgovor človeka druge narodnosti? Dobro, potem tudi jaz ne potrebujem nemščine in si bom skušal pomagati z lastnim jezikom. Zeló nespametno, porečete. Res, ta odgovor je zeló nespameten, ker vsak omikanec v Avstriji potrebuje nemščine brezpogojno. Toda ta odgovor ni le izgovorjen, temveč je prav opravičen v določbah.

Člen XIX. ima v konečnem svojem stavku nenavadno naredbo. Ta hotel se je uže tedaj, ko še duhovi nikakor niso bili tako razburjeni, kakor sedaj, načeloma hotel izogniti vsaki sili v jezikovem podučevanji. Ta člen storil je naučnemu ministerstvu nemogoče, učni red v jezikovem oziru vrediti po vsakokratnih potrebah in razmerah. Nasledek tega je bil, da so se celó najbolj ustavoverne vlade prav za prav zmiraj zeló pičlo ravnale po tem členu.

Znana mi je dolga vrsta šol, v katerih se vkljub člena XIX. nemščina po zaukazu podučuje, in pri katerih se s tem pomagajo, da, ako zato preti tožba pri državni sodniji, se hitro dotični tožnik, to so stariši, otroka oprosté. Se ve da, ako se hoče s tem izgovarjati, da se je taka vpeljava storila vsled želje starišev ali občine, da to protiustavnosti ne odpravi, ker oni člen se glasi: „Vsaka sila k naučenju druzega jezika je izključena.“ Ne učé se pa ne občine in ne stariši, temveč otroci. Toraj ima ta določba namen, da se drugi jezik, toraj tudi nemški kot zapovedan učni predmet ne sme vpeljati.

Ta določba člena XIX je popolnoma preziraje visoko vrednost in pomen nemščine to potisnila v vrsto deželnih jezikov. Ker tega vendar le ne bodete verjeli, da je bilo to določilo pri splošnem uvrstenji in izraženji namenjena samo za Galicijo, Dalmacijo in Istro. Še celó znano je, od kod izvira ta določba. Vsaj je bila le zato sprejeta, da se na Českem odpravi nasilna določba, po kateri se je na nemških srednjih šolah morala učiti tudi češčina in potem se je iz doslednosti po načelu enakopravnosti tudi priznalo, da se sila učenja nemščine na českih srednjih šolah odpravi. To je tedaj dokazano, da je ustava sama nemščino potisnila nazaj v vrsto navadnih deželnih jezikov. Pa, kar je še bolj žalostno, gospoda moja, ta člen ravna z naučenjem druzega deželnega jezika, kakor s potrato. Se ve da se s tem v dnu srca ni merilo na nemški jezik, ampak na druge nenemške jezike, toda formalno pravico ima vsaka narodnost, to tako razlagati, da se obrača tudi na nemščino.

To, gospoda moja, je stališče, katerega ne morem dosti obžalovati, pa ga ne obžalujem samo na eno stran, da se druge narodnosti le nerade učé nemščine, obžalujem ga tudi zato, ker je Nemce le v tem potrdil, učenje druzih jezikov z nekakim zaničevanjem od sebe odbijati. (Prav resnično! na desni.)

Gospoda moja! Narodno gibanje je duševno, polasti se vsega človeka in ravno zato se je razširila tudi v najnižje kroge ljudstva. Ako se hoče porazumljenje, sedaj ne zadostuje samo pamet, temveč pridobiti se morajo tudi srca. Srce pa se ne pridobi, ako se jezik, v katerem se izrazuje vse bitje naroda, zaničuje, kakor to nemško časništvo počenja skoraj vsak dan. (Dobro! na desni.) S tem odganjajo se srca, nasproti pa se pridobivajo, ako se dobrohotno sprejema, in vtrjuje pa ojačuje lastno prevladavanje, katero Nemcem neporečeno pripada, ker jim potem druge narodnosti radovoljno pustijo pripoznanje.

Stojimo pa sedaj na stališči: Druzega jezika ne potrebujem! Tedaj vprašam, jeli je neprijetnost, naučiti se druzega jezika, ali pa svoje otroke učiti se ga dati, res tako velika?

Gospoda moja! najglobokejšega prepričanja sem — in razmere so mi nekoliko znane — ako se ti je v tej zadevi od nemške strani kazala pripravljenost, da bi se

prekletstvo, ki je nad nami vsemi, večinoma prenehalo. (Odobravanje na desni.) To je jajce Kolumbovo, vsi drugi oziri zginejo gledé svoje pomenljivosti nasproti temu edinemu, samemu na sebi morebiti zeló malostnemu dejansko-odločilnem oziru. (Prav dobro! Izvrstno! na desni.) In ako je neprijetnost, ako je žrtva, jeli mir ni vreden žrtve? In dalje vprašam: Jeli nemir, kateri sedaj gospoduje, ne zahteva mnogo večih žrtev, kot je ta. Dalje, gospodje moji, blagovolite še premisliti, da bodo morale nenemške narodnosti v Avstriji zmiraj še mnogo večje žrtve prinašati (dobro! na desni), ker enakopravnost do zadnje pičice, enakovrstenje jezikov s tesnimi krogi porazumljenja z jeziki, kateri služijo splošnemu porazumljenju, je odločno nemogočnost. (Prav dobro! na desni.)

Vidi se uže pri naših središnih uradih, kjer Nemci vživajo odločno prednost, in jo morajo imeti nasproti drugim narodnostim, ker je vsakakor nemogoče obravnavati v osmih jezikih. V prejšnjih časih bila je na Českem in Moravskem sploh navada, katera se je imenovala „menjala“, pošiljali so se namreč otroci iz slovanskih krajev v nemške in ravno tako tudi narobe iz nemških v slovanske za nekaj časa, da bi se naučili druzega deželnega jezika. No, gospodje moji, ta modrost, katere se je ljudstvo prijelo po nekem naravnem nagonu, je bila poroštvo mirú. Le v posnemanji te modrosti tiči rešitev vsega vprašanja. Kdor hoče vprašanje, katero se more po svoji naravi rešiti samo po pravičnem, dobrohotnem približavanji, rešiti s silo, ta je na krivi poti, ta s svojimi praznimi poskušnjami pride samo do začasnih vspehov (episod). koncem teh episod nahaja se v težavnejšim, nevarnejšim položaju, kakor je bil oni, zoper katerega se je boril. (Dobro! dobro! na desni.) Jaz sem popolnoma prepričan, da nad to modrost ljudstva, katero sem označil, nikdar ne bomo prišli. Le v njenem spolnovanji, v kateri koli obliki, je mogoče mir skleniti, drugače miru ne bo. In naj se danes tudi kdo mojim besedam posmehuje, naj jih zasramuje, naj se zgubé v zraku, jaz, gospodje moji, sem popolnoma prepričan, za menoj pride mož v ugodnejšem trenutku, ki je boljši in vplivnejši govornik od mene in ta bo moje besede poprijel in jim bo pripravil bolj sprejemna tla. V to pomozi Bog! (Živahna pohvala na desni.)

Mnogovrstne novice.

Velikanska tatvina dragocenost na Dunaji.

Po noči sv. Nikolaja dan, toraj od predpretekle nedelje na ponedeljek izvršila se je na Dunaji, na najbolj obiskanem trgu „Graben“ v velikanski hiši „Tratnerhof“, skoz katero je za občinstvo prost prehod z Grabna v sosedno ulico „Goldschmiedgasse“, velikanska tatvina.

V prodajalnico c. kr. dvornega trgovca z dragocenostmi A. H. Granichstädten na Grabnu štev. 29 vlomili so predrzni tatovi, so razlomili s čisto novim, seboj prinesenem orodjem proti ognju varno kaso, so pobrali iz nje in potem še iz druge take kase in iz miznice dragocenosti in gotovine, kolikor do sedaj dognano, v vrednosti 400.000 gold. Tatvina zapazila se je v ponedeljek nekaj minut pred 8. uro zjutraj, ko so hoteli odpreti prodajalnico. Takoj se je zločin naznanil policiji, vladni svetovalec Breitenfeld in pa policijski svetovalec Stehling, načelnik detektivov, prihitela sta koj na mesto in sta opisala nadrobnosti zločina.

Prodajalnica ima sedaj samo en vhod z Grabna notri, drug vhod, ki je bil s prehoda v prodajalnico, bil je znotraj zaklenjen z močnimi železnimi vratmi, na vnanji strani pri prehodu pa zabit z lesenim obojem in ometan prav tako, kakor zid, tako da se vrata niso sledile. Skoz ta vhod vlomili so tatovi, kakor je bilo dokazano.

Vlomili so najprej lesen oboj, potem pa so se spravili na železna vrata, katera so bila od znotraj zavarovana še z močno železno štango, katera je bila na vrata vezana z močno ključavnico. Med lesenim obojem in železnimi vratmi je toliko prostora, da se moreta dva moža gibati in delati; tukaj so tatovi strokovnjaško omajali vijake (šravbe) in jih potem pahnili na znotraj, tako da so se vrata lahko dale odpreti brez sile. — V prodajalnici morali so tatovi delati vso noč. Tukaj so veliko železno blagajnico praviloma zavrtali, jo z dleti, žagami popolnoma razdejali, pobrali iz nje vse dragocenosti in ključe za druge blagajnice, tudi te spraznili, potem pa pustivši orodje brzčas zjutraj med 6. in 7. uro, ko so uže v veži velike hiše odprte bile, odnesli pete in dragoceni plen.

Kedaj so tatovi vlomili v prodajalnico, še ni dognano, misli se pa, da še le po 10. uri, ko so bila vežna vrata zaklenjena, in to skoz zadnja vrata kavarne „Pfob“, ki je v tej hiši.

Drugi prebivalci velikanske te hiše baje niso čuli ničesar, kar je razumljivo, ker so v pritličji razun omenjene kavarne na izhodnem vogalu proti Grabnu in pa gostilne „zur Pfeife“, katera je na nasprotnem vogalu proti „Goldschmiedgasse“ v pritličji same prodajalnice, v katerih nihče ne stanuje in nedeljo večer tudi sicer nihče ne zahaja, in ker so tudi v prvem nadstropji večinoma zaloge pritličnih prodajalnic.

Poškodovani gospodar dragocenost „Granichstädten“ obeta 5% nagrade od vrednosti zopet dobljenih dragocenosti onemu, ki v to pripomore.

Dunajska policija dela nepretrgoma, poslala je zasledovalce v vse kraje sveta, pomagajo ji policijski organi vse države in tudi sosednih držav, in tudi izmed občinstva dunajskega prihaja vsak dan po več sto naznanil, katere neprenehoma sprejemajo 4 uradniki, policija pa po njih takoj išče daljnega sledú, pa do sedaj bil je ves velikanski trud brez vspeha.

Mislilo se je uže enkrat, da se je dobil sled proti ogerski strani, prijeli so zato dva sumljiva popotnika v Vélikem Varadinu, pa pokazalo se je, da sta nedolžna. Enako prijeli so tudi v Krakovem možkega za žensko preoblečenega, pa tudi pri tem se ni našlo sledu tega zločina.

Težko je zasledovanje, ker se dragocenosti male teže in v obče male lahko poskrijejo in pa, ker je po vseh večih mestih veliko nepoštenih kupčevalcev z dragocenostimi, posebno na Ogerskem in Nemškem, tudi na Dunaji, ki so zmiraj kupci na tako vkradeno blago, od katerega zlato stopé, bisere pa na novo vdelajo, da se ne poznajo več.

Naši dopisi.

Iz Ljubljane. — **Zborovanje deželnega zbora kranjskega.** Omenjati nam je v obče važnejših obravnav iz VII. in VIII. seje deželnega zbora. V obče je lahko opazovati, da so skoraj sama gospodarska vprašanja, s katerimi se peča letos deželni zbor, ako izvzamemo do sedaj edina predloga zadevajoča premembo deželnega volilnega reda.

In ravno tak svoj predlog imel je utemeljevati v VII. seji dne 16. t. m. gosp. poslanec Šuklje. Radovedni smo bili, kako bo predlagatelj vtemeljil potrebnost svojega predloga, in pričakovali smo izrekoma, da bo vsaj segel v ona vprašanja, katera bi se po dose-

danjih skušnjah v volilnem redu pokazala za premembo potrebna, pričakovali smo tudi, da bo govornik dokazal, da je predlog g. kanonika Kluna tako sila pretesen, da se ne dá razširiti pri odsekovih obravnavah in da je bilo tedaj res potrebno v ravno tej zadevi staviti še drug predlog, toda vsega tega se pri utemeljevanji še omenilo ni.

Govornik pa je še celó sam priznal, da njegov predlog ne bo peljal do nikakoršnega dokončnega sklepa, zato se pa moramo tudi po slišanem utemeljevanji še bolj resno vprašati, čemu je bil predlog ta stavljen in čemu se je utemeljeval v zbornici?

Poslanec Šuklje porabil je to priliko, mogočnega barona Apfaltrerna stresti za ušesa zarad njegovega nazadnjaštva gledé razširjenja volilne pravice, kakoršno je razodel povodom vtemeljevanja predloga Klunovega; in to je bilo sila zdravo za kriškega barona, da se mu je ponovilo v zbornici, kar so mu po zasluženji očitali naši časniki, in kar so mu v zeló šteli celó njegovi politični pristaši.

Opazovati je uže tudi novejši čas, da se kriški baron nekako odmikava od vodstva svoje stranke vsaj v zbornici in da se na njegovem mestu prikazuje drug baron.

Predlog poslanca odstopil se je upravnemu odseku, pa bi se bil takoj tudi lahko odstopil deželnemu odboru, v čegar naročji bo imel čas odpočiti se in čakati boljših časov.

Sila viharna bila je VIII. seja dne 18. t. m.

Povod viharni razpravi bilo je poročilo finančnega odseka o §. 1. marg. št. 2 letnega poročila gledé naklade od žganih pijač. Poročevalec poslanec Šuklje poročal je pismeno in je predlagal, naj se ta del poročila vzame na znanje. — Za tem predlogom pa sledi v poročilu še sledeče: „Vendar obžaluje finančni odsek, da ni razvidno iz letnega poročila, ali se je deželni odbor sploh tekom tega leta resno prizadeval, po županstvih ali na kak drug način pozvedati, kolikovino zavžitega žganja oziroma visokost iztirjane deželne naklade, kajti itd. — —“

Ta opazka dala je opoziciji povod, pri obravnavi poročila v zbornici predlagati. (Približno sledeče): „Ko se poročila §. 1. marg. št. 2 jemlje na znanje izreka se gotovo pričakovanje: 1) da deželni odbor ne bo opustil, primernim potom in z vsemi podanimi mu sredstvi pozvediti, koliko obdačenega žganja se na leto v deželi povžije; 2) da bode čul, da iz dotičnih pogodeb odpadejo pogoji, ki so deželi pri pobiranji te naklade na škodo; 3) pa se priporoča deželnemu odboru, naj si prizadeva osnovati odkupninska društva.

Bistvene razlike tedaj ni med poročilom finančnega odseka in predlogi g. barona Schwegelna. Toda utemeljevanje baron Schwegelnovo bilo je tako ojstro in zbadljivo, da so se predlogi njegovi kazali kot odločna nezaupnica, ki se je hotla izreči deželnemu odboru. Zato postala je razprava, katere so se vdeležili gospod deželni predsednik baron Winkler, deželni glavar grof Thurn, pa poslanci Detela, Luckmann, dr. Vošnjak, Deschmann, Kersnik, dr. Samec, baron Apfaltrern, dr. Mosche in Šuklje, sila viharna. Seja se je pretrgala, da je o predlogu barona Schwegelna imel priliko izreči finančni odsek, potem se je v zopet pričetem zborovanji sprejel predlog finančnega odseka, da se ta točka poročila vzame na znanje, predlogi baron Schwegelnovi pa se zavržejo. Pri glasovanji zapustili so zbornico deželni glavar in pa deželna odbornika Detela in dr. Vošnjak.

— **Iz IX. seje deželnega zbora** dne 22. decembra. Zadnja seja pred prazniki postala je prav zanimiva. Uže dnevni red bil je obširen, ker obsegal je 33 toček, med katerimi je bilo nekaj sila važnih, kakor na pr. ona o zgradbi dolenjske železnice. Vrh tega stavil pa je poslanec Detela samostojen predlog z načrtom nove cestne postave; poslanec dr. Poklukar pa zopet predlog o osnovi vodne komisije za našo deželo, katera naj bi imela nalog, skrbeti za pripravljalna dela za vrejevanje škodljivih voda, osuševanje močvirskega ali sicer pogostoma poplavljenega ozemlja.

— **Predlog dr. Poklukarjev** o osnovi vodne komisije se glasi tako-le:

1) Deželnemu odboru daje se nalog, v sporazumljenji s c. kr. vlado osnovati brez zamude vodno komisijo za našo deželo, v kateri naj bo tehniški, gospodarski in po potrebi tudi gozdarski zastopnik in kateri naj bo nalog: preiskati vse kraje naše dežele, ki trpé pomenljivo škodo po vodnih nezgodah, dalje preskrbeti vse tehniške, konkurenčne in postavodajske priprave za vrejevanje škodljivih vodá (rázun glavnega teka Save) in pa za vsuševanje močvirskega in sicer pogostoma preplavljenega ozemlja, in to v prvi vrsti za ona dela, za katera je pričakovati državne podpore.

2) Za pokritje v ta namen potrebnih stroškov stavi se primerna svota v deželni proračun leta 1886., ob enem pa se tudi c. k. vlada naprosi za primerno sovdeležbo oziroma za gmotno podporo.

Ta predlog podpirali so vsi narodni poslanci.

Zanimiva je postala razprava pri prošnji Višnje gore, da naj se tje premesti c. kr. okrajna sodnija iz Zatičine. Poročevalec bil je poslanec Hren, ki je v imenu upravnega odseka predlagal, naj se prošnja z gorkim priporočenjem odstopi c. kr. vladi. Temu nasproti oglasi se poslanec Svetec, ki je naglašal, da se gré tukaj vendar le za željo ene, to je, višnjogorske občine, katero podpira še nekaj druzih sosednih občin, o tem pa, kako mislijo vse ostale občine sodnijskega okraja zatiškega, se celó nič ne vé, in ker se nikakor ne sme soditi, da bi jim bilo po volji, ako se odmakne sedež sodnije prav na skrajno mejo okraja, zato ste le dve poti, po katerih bi bilo moč pravilno postopati v tem vprašanji: ali prej pozvedeti mnenje ostalih občin zatiškega okraja ali pa prošnjo brez priporočila odstopiti vladi. Prvo bi bilo sedaj prezamudno, tedaj se priporoča druga pot, nikakor pa ni pravilno, pri rešitvi takega za ves okraj sila važnega vprašanja ozirati se samo na željo in korist ene same občine. Predlaga tedaj, da se prošnja prosto odstopi c. k. vladi.

Tudi poslanec dr. vitez Bleiweis govoril je v tem smislu, nasproti pa je poslanec Šuklje na vse kriplje priporočal predlog odborov, ki je bil konečno z večino (pomočjo levičarjev) sprejet.

Enako živahna pa bolj zanimiva postala je razprava pri poročilu gospodarskega odseka o letnem poročilu §. 6 marg. št. 52 gledé dolenjske železnice. Poročevalec bil je vitez Gutmannsthal, ki je v imenu gospodarskega odseka predlagal, da se izreče gorka zahvala trgovinskemu ministru baronu Pinotu za zanimivo in odločilno pospeševanje dolenjske železnice. S to zahvalo sklenjena je bila prošnja do c. kr. vlade za daljno izdatno podporo; in konečno je bila dodana prošnja, da naj bi z vsem načrtom dolenjske železnice postopalo enotno in da se gradi, ako moč, kot nadaljevanje Rudolfove železnice.

K temu predlogu govorili so gospodje dr. Papež, Hren, Pfeifer, Deu, dr. Dolenc, Luckmann, dr. Poklukar in so bili konečno sprejeti predlogi odsekovi, predlog dr. Dolenčev pa, ki je meril na vso drugo stvar (loško železnico) odložil se je po ugovorih gg. Luckmanna in dr. Poklukarja.

Ker so bile razprave obširne, rešilo se je samo osem (oziroma 17) prvih številk dnevnega reda, druge

pa so se odložile za prihodnjo sejo, ki bo dne 4. januarija prihodnjega leta.

— **Deželni šolski svet kranjski** je, kakor se nam poroča, v svoji zadnji seji gospodu Jerneju Babniku, župniku na Dobrovi in pa predsedniku tamošnjega krajnega šolskega sveta izrekel priznanje za vspešno sodelovanje pri razširjenji dobrovske ljudske šole v dvorazrednico. — Čestitamo k zasluženemu odlikovanji!

— **Koroškim Slovencem** posreči se morebiti vendar-le odposlati v državni zbor vsaj enega zastopnika. Začetkom tega meseca umrl je namreč dosedanji poslanec kmetskih občin Beljak, Borovlje itd. dr. Vran, kateri je bil pri zadnjih državnozborskih volitvah s prav malo večino bil izvoljen proti prvoboritelju koroških Slovencev gosp. A. Einspielerju. Upamo in želimo, da se koroškim bratom posreči, kar si želele ves čas ustanovnega življenja, priboriti si vsaj enega zastopnika v državnem zboru.

— **Gosp. cesarski svetovalec J. Murnik**, ki uže skoraj deset dni zarad bolezni ne more zapustiti postelje, je nekoliko okreval, toda čez praznike gotovo ne bo smel zapustiti sobe.

— **Občna zgodovina**, drugi del, srednji vek, spisal Janez Jesenko, 81 strani obsegajoča knjiga, prišla je ravno na svitlo. Ime pisateljevo jo priporoča zadosti, enako tudi nizka cena 30 kr.

— **Krajcarska podružnica „Narodnega Doma“ v Ljubljani.** Omenjali smo že marljivi trud za pospeševanje naše ideje med učiteljskim in trgovskim stanom; z veseljem smo zabeležili, da si tudi slovensko ženstvo v tem obziru marljivo prizadeva našej ideji koristiti. Istotako se opaža tudi pri druzih stanovih primeroma živahno zanimanje na korist zgradbi „Narodnega Doma“. Le med jednim stanom pogrešamo še isto zanimanje, to je naša prečastita duhovščina. Res, da je tudi tu začetek že storjen, ker tudi med gg. duhovniki imamo že dvajset poverjenikov, v kojih oskrbi je 25 knjižic. Želeti bi pa bilo, da bi bilo zanimanje tu večje, želeti tem bolj, ker smo za trdno prepričani, da je treba prečastiti duhovščini vsled njenega velikega vpliva v višjih in nižjih krogih in med Slovenstvom sploh le malega prizadevanja in truda, da bi dosegla velikanske vspehe. Saj je vendar treba pomisliti, da ima biti „Narodni Dom“ ne le središče národnim-ljubljanskim in deloma sploh slovenskim društvom, ampak sploh shajališče Slovenstva. Lastnica mu ima postati naša „Slovenska Matica“ in njegovi čisti dohodki so posvečeni zeló blagemu konečnemu namenu, namreč pospeševanju literature in vede, podpori znanstva in umetnije slovenske.

Razposlanih je sedaj 470 knjižic, razpečanih 31. Razun že omenjenih 29 dobili smo namreč v zadnjem času kot 30. in 31. knjižici pod št. 34 (poverjenica gdč. A. D.) iz Trbovelj in pod št. 311 (poverjenik g. A. L.) iz Rakeka. Najtoplejšo jima zahvalo.

(Denar in oglasila pošiljati je blagajniku g. dr. Jos. Starétu, blagajniku „Narodnega Doma“ v Ljubljani.)

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Cesar bil je za nekaj časa v Buda-Peštu, kjer je sprejemal v avdijencah. — Ministerski predsednik obolel je za vnetjem vratu in je bil stan njegov nekaj časa nevaren, zadnje tri dni pa se zdravje boljša in boljšanje napreduje tudi po najnovejših poročilih. Novi naučni minister Gauč proglasil je zopet naredbo, po kateri se imajo ljudske in srednje šole stalneje držati enkrat potrjenih šolskih knjig, tako da se starišem prihranijo velikanski stroški za nakupavanje vedno novih, dragocenih knjig. — Dalje pa naroča naučni minister, da se strogo pregledajo vse šolske knjižnice in se odpravijo iz njih vse knjige, katere žalijo nravnost ali pa čutje domoljubja. — Tudi te naredbe naučnega ministra veselo pozdravlja javno mnenje vse naše države pa tudi na Ogerskem in v vnanjih državah se sprejemajo z živahno pohvalo in se bodo gotovo posnemale.

Štajerska. — V deželnem zboru štajerskem imajo slovenski poslanci res sila teško stanje. Zadnjič napadal je zopet nemško-kmetski poslanec Posch prav nedostojno Slovence in Slovane v obče, ne da bi ga bil deželni glavar zadosti zavrnil. Na to izjavi dr. Dominkuš v imenu slovenskih poslancev, da se ne bodo Slovenci vdeležili zborovanja, dokler se jim ne dá zadostenja. V drugi seji se je stvar vendar poravnala, ker se ni moglo po vsem zanesljivo dokazati, katere besede je govoril poslanec Posch.

Hrvatska. — Sodnija obsodila je poslanca Starčevića in Grzanića vsacega na tri mesece ječe, prvega tudi na izgubo doktorstva; tretji zatoženec bil je izrečen nekriv. Ko se je obsodba razglasila pri sodniji, zavpije nek Leskovac izmed poslušalstva: „To ste prve dve žrtvi, tretja bo pa predsednik, ko bi bil jaz Kozarek (rabel), obesel bi neke ljudi. Tu stojim, pa me sodite. — Po sklenjeni prvi obravnavi bil je takoj Leskovac zavolj tega početja obsojen na 4 mesece ječe.

Med **Srbsko in Bolgarsko** sklenjeno je premirje pod sledečimi pogoji. 1) Premirje sklene se do 1. sušca v ta namen, da se sklene mir. Ako bi se do tedaj mirovna pogodba ne podpisala, tedaj velja premirje za pravno podaljšan. Ako bi se pa po 1. dnevu marca imelo premirje lomoti, tedaj bi se moralo deset dni pred začetkom boja odpovedati. 2) Srbi morajo bolgarsko ozemlje ostaviti do 25. t. m., Bolgari pa srbsko ozemlje do 27. t. m. Popuščeno ozemlje zasede pet dni po izpraznjenji domače vojaštvo, upravni uradi pa pričnejo svoje poslovanje koj tisti dan, ko se dotično ozemlje izprazni. 3) Meje med obema deželama in pa na vsako stran tri kilometre v širjavo je neutralen pas med deželama. 4) Srbski in bolgarski pooblaščenci vredili bodo vprašanje zaradi ranjencev in vjetnikov. 5) Pooblaščenci, ki se imajo pogajati zarad miru, se takoj imenujejo.

S tem končan je vsaj začasno nesrečni boj, in božične praznike bo vsaj mir na zemlji, nadjamo se pa tudi, da se vsaj za sedaj povoljno reši kočljivo balkansko vprašanje.

Laška. — Lansko leto godili so se prav veliki neredi na laških vseučiliščih. Tamošni naučni minister je zato izdal stroge naredbe ter sam imenoval rektorje. Zato napadali so ga hudo nekateri poslanci v zborunici dne 19. t. m. Kmalu bi bilo prišlo do krize, pa za sedaj se bo odložil.

Zadnje dni prikazala se je v Benetkah in okolici kolera in več oseb je umrlo za njo. Vsled tega izostal bo tam marsikateri ptujec zdrav ali bolan, ki bi bil sicer za čas hude zime namenjen bivati v milejšem podnebji laškem. Tudi neposredna zveza železnice je pretrgana enako pri Korminu, kakor pod Trbižem. — Nemški cesar poslal je papežu zahvalnico zato, ker je Karolinsko vprašanje med Nemško in Španjsko tako hitro in nepristransko rešil.

Francoska zbornica pričela je obravnavo zarad Tonkinskih vojnih stroškov; radikalci in velik del desnice kaže se vladi nasproten. Vprašanje moralo se bode vsikakor kmalu rešiti, ker je za ponedeljek 28. dne decembra sklican kongres za volitev predsednika republike.

Angleška. — Zagotovlja se, da namerava ministerstvo takoj po sostanku parlamenta staviti vprašanje zaupanja. Ircem hoče sedanja vlada pripoznati obširno avtonomijo, nikakor pa ne posebnega parlamenta. — O Gladstonu čulo se je, da se je baje izjavil, ako irski zastopniki uže hočejo imeti za reševanje svojih posebnih zadev poseben parlament, naj ga pa v imenu božjem imajo.

Žitna cena

v Ljubljani 16. decembra 1885.

Hektoliter: pšenice domače 6 gold. 50 kr. — banaške 7 gold. 8 kr. — turšice 4 gold. 87 kr. — soršice 6 gold. 23 kr. — rži 5 gold. 20 kr. — ječmena 4 gold. 39 kr. — prosa 5 gold. 4 kr. — ajde 3 gold. 90 kr. — ovsa 3 gold. 9 kr. — Krompir 2 gold. 60 kr. 100 kilogramov.

Vabilo na naročbo „Novic“

za leto 1886.

Zopet stojimo pred začetkom „novega“ leta, s katerim „Novice“ nastopijo svoje 44. leto. Ako se z zadostenjem smemo ozirati na svojo dolgo preteklost, se pa z zadovoljnostjo smemo ozirati tudi na ravno minulo, za razvoj Slovencev sila pomenljivo leto. Za seboj imamo leto hudih borb v lastnem slovenskem taboru, ki so nastale poglavitno povodom letos dovršenih volitev za državni zbor. Naravno je, da v takih prilikah posamezni zgrešé pravo pot, da zaidejo v boj za osebnosti, kateri pelje do strasti, te pa kalé pogled na ono, kar ima vsem nam sveto biti — blagor naroda. — „Novice“ stale so tudi v teh vročih borbah zveste svoji preteklosti nepremakljivo, odločno braneče našega naroda blagor, hladnokrvno, pa zato toliko krepkeje zavračajoče ves osebni boj, vse, kar je širilo razpor med narodom. Sedaj še le polegava se nastali razpor, ko so volitve po vsem pri kraji, naloga slovenskega časnika pa tudi s tem še ni pri kraji gledé povoda razporu. Trezno in pozorno nam bode še dalje opazovati vse prikazni, ves razvoj našega političnega življenja in držali se bodemo tudi pri tem poslu prepričanja, da nam je vsem, ki imamo nalogo delovanja za naš narod, dolžnost, z vsemi, združenimi močmi porabiti sedanje ugodnejše nam razmere, da se odpravijo vse zapreke, ki zadržujejo narodni, duševni pa tudi gmotni razvoj slovenskega naroda.

Odpraviti nam je še mnogo sovražnih naredeb, prihajajočih od naših političnih nasprotnikov. Oživljati nam je pa tudi med narodom slovenskim narodno zavednost, narodno samostojnost in pa zavest narodne celokupnosti. Nasprotniki naši na severu in na jugu še neumorno delujejo na to, poptujčiti naš narod, enako poskušajo v središči naše zemlje. Tu je naloga našega časništva, naloga naših zastopnikov, naloga naših društev, bojevati stanoviten in neustrašen boj, dokler se nam nasprotnik ne umakne priznajoč, da tukaj gospoduje naš rod, da je tukaj naša slovenska zemlja.

Za ta načela borile so se „Novice“ s pomočjo svojih prijateljev do sedaj, za te borile se bodo tudi dalje. V to naprosijo si duševne in gmotne podpore vseh somišljenikov, vseh prijateljev našega naroda.

Pri tej priliki izreči nam je srčno zahvalo vsem sodelovalcem, dopisovalcem in sploh podpornikom našega lista in prosimo jih, tudi dalje ostati nam enako prijaznim. „Novice“ prinašale bodo tudi dalje razun gospodarskega poduka vsakovrstne spise segajoče v naše obrtnijstvo, posebno gledé povzdige obrtnij in obrtnijskega poduka. Prinašale bodo podučno in kratkočasno berilo, pregled političnih dogodeb in pa izvirna poročila iz državnega zbora in deželnih zborov, posebno onih, v katerih so zastopani Slovenci.

„Novice“ prinašajo toliko raznovrstnega in zanimivega berila, da se iz njega more podučiti vsak Slovenec o najimenitnejših dogodbah gospodarskega in političnega življenja, pa je tudi naročnina „Novicam“ tako nizka, da jo lahko vtrpi vsak Slovenec.

Sklepamo tedaj z voščilom, da bi bilo novo leto 1886. blagonosno za naš narod, da bi se razporu umaknila bratovska sloga in da bi po vzajemnim prizadevanji v tem letu storil naš narod velik korak naprej v svojem duševnem in gmotnem razvoju zvesto držeč se svojega starega gesla: „Vse za vero, dom, cesarja!“

Naročnina „Novciam“ ostane stara in veljajo z „Oglasnikom“ vred:

po pošti prejemane za celo leto 4 gld. 60 kr., zapol leta 2 gld. 40 kr., za četrt leta 1 gld. 30 kr.,
v tiskarni „ „ „ „ 4 „ — „ za „ „ 2 „ — „ za „ „ 1 „ — „

Udje c. k. kmetijske družbe dobivajo „Novice“ na leto za en gold. ceneje.

Za prinašanje na dom v Ljubljani po 40 kr na leto več.

Naročnina naj se po najcenejši poti poštnih nakaznic pošilja pod naslovom Blasnikove tiskarne v Ljubljani.

Vredništvo in opravništvo „Novic“.

Odgovorni vrednik: Gustav Pirc. — Tisk in založba: J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani.